

BÖRTÖNSTATISZTIKAI SZEMLE – 2018.1. SZÁM AJÁNLÓ ÉS TALLÓZÁS

A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága Hivatalának Stratégiai, Elemzési és Tervezési Főosztálya elkészítette a Börtönstatisztikai Szemle 2018. 1. lapszámát. A Főosztály 2015-ben jelentette meg először az online szakmai kiadványt, mely bemutatja a Büntetés-végrehajtási Szervezetet érintő fontosabb statisztikai adatokat. A Börtönstatisztikai Szemle időszaki statisztikákat szolgáltat a fogvatartottakkal kapcsolatos főbb adatokról és a Bv. Szervezet tevékenységéről. A kiadvány az általános szervezeti adatokon túl minden alkalommal tartalmaz egy speciális fogvatartotti csoportra vagy a büntetés-végrehajtás egy speciális területére vonatkozó fejezetet is. Ezt a Börtönstatisztikai Szemle aktuális, 2018. 1. számához a Fogvatartási Ügyek Szolgálatától (Reintegrációs és Módszertani Főosztály) Baranyi Zsolt bv. őrnagy, főosztályvezető és Balázs László bv. őrnagy készítette el, és a fogvatartottak jellemző oktatási adatait mutatja be részletesebben.

A Börtönstatisztikai Szemle jelenlegi, és eddig megjelent lapszámai megtekinthetők magyar¹ és angol² nyelven a Büntetés-végrehajtási Szervezet honlapján.

A következőkben olvasható a Börtönstatisztikai Szemle 2018. 1. lapszámában megjelent statisztikákból készült összefoglalás és a Főszerkesztő ajánlása, mellyel az a célunk, hogy felhívjuk az Olvasó figyelmét a kiadványban publikált elemzésekre. Az alábbiakban idézett szövegrészek a Börtönstatisztikai Szemle 2018. 1. számában megtalálhatóak.

A Főszerkesztő ajánlása

A BvOP Hivatal Stratégiai, Elemzési és Tervezési Főosztályának statisztikai tevékenysége a társadalom általános tájékozottságát szolgáló, objektív tényekre alapozott adatszolgáltatási tevékenység.

A Büntetés-végrehajtási Szervezet tevékenységével összefüggő statisztikai információk nyilvánosságra hozatalával valóság-hű képet nyújtunk a szakpolitikai döntéshozók, az állami szervezetek, önkormányzatok, a civil szervezetek, a szakmai és tudományos tevékenységet végzők, az Európai Unió intézményei, valamint a nemzetközi szervezetek számára.

Célunk, hogy a hivatalos statisztika hatóköre találkozzon a Büntetés-végrehajtási Szervezet tevékenysége iránt megnyilvánuló felhasználói igényekkel.

Az előállított statisztikai adatokat a szakmai elvárásoknak megfelelően szabályozottan és átláthatóan, a szakmai függetlenség, a pártatlanság és objektivitás, a felhasználó-közponúság alapelveinek figyelembevételével tesszük közzé.

1 bv.gov.hu/bortonstatisztikai-szemle

2 bv.gov.hu/review-of-hungarian-prison-statistics

Tudományos tevékenységünk fejlesztési irányainak meghatározó szempontjai a relevancia, az adatvédelem, a megalapozott és fejlesztett módszertan, a minőség iránti elkötelezettség, az időszerűség és időbeli pontosság, a koherencia és összehasonlíthatóság, a hozzáférhetőség és érthetőség.

Az elmúlt években megjelent Börtönstatisztikai Szemlék hivatkozási pontként, adatforrásként a változó igényeket figyelembe véve törekedtek az új igények statisztikai adatfelvételekbe történő beépítésére, a statisztikai információk felhasználói igények szerinti átalakítására. Jelen számunk is a változó statisztikai igényeket vette figyelembe, ezért volt indokolt az adatok publikálási szerkezetén módosítani (így például némely adattáblát, mely évek óta hasonló képet mutat – például fogvatartottak lakhely szerinti megyei eloszlása – elhagytunk). A fogvatartotti statisztikák tekintetében a Központi Statisztikai Hivatal által közzétett létszámadatokhoz képest a Börtönstatisztikai Szemle részletesebb, átfogóbb statisztikákat közöl.

Bevezetés

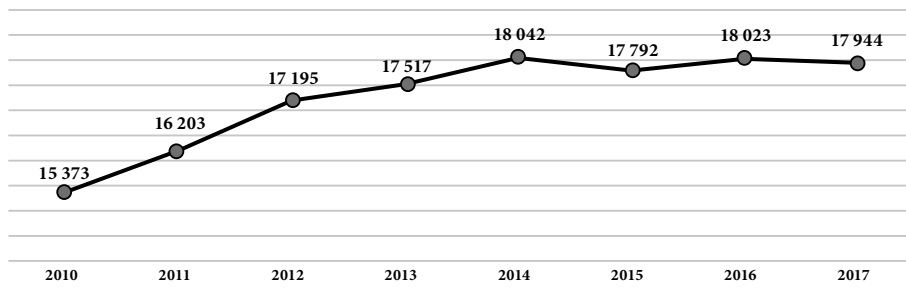
A Börtönstatisztikai Szemle célja, hogy időszaki statisztikákat szolgáltatson a Büntetés-végrehajtási Szervezet által fogvatartottak főbb adatairól, illetve a szervezet tevékenységéről. Széleskörű és aktuális háttérrel kívánunk biztosítani kutatások, elemzések elkészítéséhez.

A fogvatartotti adatokat a Büntetés-végrehajtási Szervezet Fogvatartotti Alap Nyilvántartás (a továbbiakban: FANY) szoftveréből lekért statisztikákból, illetve a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága egyes Szolgáltatásainak, illetve Főosztályainak adatgyűjtései alapján állítottuk össze.

A statisztikák értelmezésénél figyelembe kell venni, hogy a fogvatartottakra vonatkozó számok dinamikus adatok, a fogvatartottak létszáma egy nap alatt akár többször is változhat. Ebből fakadóan a statisztikák egy része csak az adatok előállításának dátumával együtt értelmezhető, továbbá az összehasonlíthatóság és az elemzések megkönnyítése érdekében elsősorban százalékos mutatókkal dolgozunk.

Fogvatartottak száma és demográfiai adatai

1. ábra³: Fogvatartotti éves átlagléttség alakulása

3 A Börtönstatisztikai Szemlékben korábban megjelentetett átlagléttség helyett az összehasonlíthatóság és az objektív elemzési kép érdekében az adott évekre vonatkozó éves fogvatartotti átlagléttszámok statisztikai összevetését mutatjuk be, a FANY szoftveréből történt utólagos adatlekérés alapján.

A fogvatartotti populáció átlagos létszáma a 2010 és 2014 közötti időszakban folyamatosan növekvő tendenciát mutatott, mely az elmúlt években némileg megtorpanni látszik. A 2015. évben az éves záró adatok alapján az átlaglétszám csökkent, majd a 2016. évben enyhén emelkedett. A 2017-es évben az éves átlaglétszám ismét csökkenést mutat. Az alábbi ábrát nézve megállapíthatjuk, hogy a fogvatartottak átlagos létszáma az elmúlt négy éves időszakban a 18 ezer fős érték körül mozgott.

1. táblázat

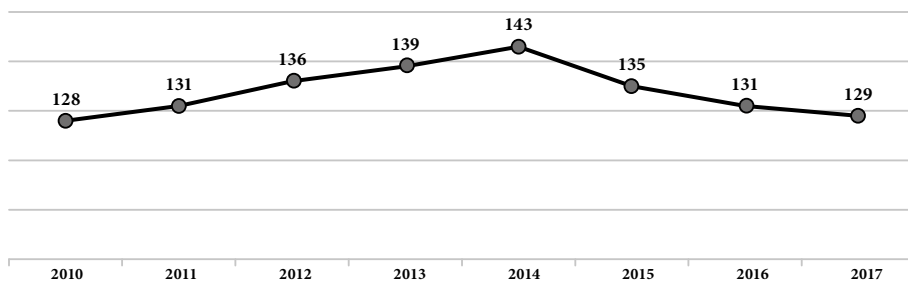
Életkorcsoportok százalékos megoszlása és az átlagéletkor változása						
Korcsoport	2012.12.31.	2013.12.31.	2014.12.31.	2015.12.31.	2016.12.31.	2017.12.31.
18 év alatt	1,03	0,84	0,61	0,46	0,47	0,84
18 - 21 éves	8,53	7,77	6,84	6,35	5,33	5,25
22 - 24 éves	8,98	9,44	9,35	8,81	8,25	5,75
25 - 29 éves	15	15,41	15,1	15,28	15,47	17,88
30 - 39 éves	33,24	31,9	31,32	30,69	30,22	29,23
40 - 49 éves	22,45	23,37	24,58	25,35	26,37	26,18
50 - 59 éves	8,64	9,14	9,54	9,98	10,42	11,11
60 éves vagy idősebb	2,14	2,13	2,66	3,037	3,48	3,80
Átlagéletkor	35 év 9 hónap	36 év 1 hónap	36 év 8 hónap	36 év 6 hónap	37 év 6 hónap	37 év 10 hónap

A fenti táblából jól látható, hogy a 18 év alatti fogvatartottak aránya éveken át tartó csökkenés után 1% alatti arányban látszik stabilizálódni. Továbbá ugyan lassan, de folyamatosan csökken a 18 és 21 év közötti fogvatartottak, illetve a 22 és 24 év közötti fiatal felnőttek aránya is. Megfigyelhető az is, hogy a 60 éves vagy idősebb korosztály aránya a 2013-as év kivételével évről évre folyamatos növekedést mutat.

Az átlagéletkort bemutató számokból látszik, hogy 2012 óta több mint két évvel emelkedett a fogvatartottak átlagéletkora.

Fogvatartással összefüggő adatok

A büntetés-végrehajtási intézetek átlagos telítettségi értékének változásának hátterében leginkább a büntetőtörvénykezésből és a férőhelyek alakulásából (férőhelyek létesítése, átstrukturálása) fakadó okok állnak. A büntetés-végrehajtási intézetek túltelítettsége az európai országok egy részében igen komoly, megoldásra váró problémákat okoz. Az elvárásoknak a magyar büntetés-végrehajtás a telítettség-kiegyenlítő programjával, ütemezett férőhelybővítési projektekkel kíván eleget tenni.

2. ábra ⁴: Átlagtelítettség mértéke

A 2017-es év egészét vizsgálva a fogvatartottak átlagos létszáma 17 944 fő volt, 129%-os átlagos telítettségi szint mellett. A végrehajtott férőhelybővítések okán, továbbá az átlaglétszám tekintetében történt csökkenés hatására (2016: 18 023, 2017: 17 944) az átlagos telítettség 2 százalékpontos csökkenést mutat a 2016-os évhez képest.

2. táblázat

Fogvatartottak megoszlása végrehajtási fokozat szerint (2017. 12. 31.)						
Végrehajtási fokozat	Összesen	%	Férfi	%	Nő	%
Fegyház	4 710	27,16	4 460	27,76	250	19,59
Börtön	7 325	42,24	6 710	41,76	615	48,20
Fogház	767	4,42	703	4,38	64	5,02
Közérdekű munka átváltoztatása (fogház)	161	0,93	153	0,95	8	0,63
Pénzbüntetés átváltoztatása (fogház)	262	1,51	242	1,51	20	1,57
Fiatalkorú, börtön fokozat	96	0,55	93	0,58	3	0,24
Fiatalkorú, fogház fokozat	69	0,40	68	0,42	1	0,08
Előzetes I. fokú ítéletig	2 764	15,94	2 551	15,88	213	16,69
Előzetes nem jogerősen elítélt	566	3,26	528	3,29	38	2,98
Fiatalkorú előzetes I. fokú ítéletig	57	0,33	54	0,34	3	0,24
Fiatalkorú előzetes nem jogerősen elítélt	14	0,08	13	0,08	1	0,08
Elzárás	175	1,01	154	0,96	21	1,65
Büntetőjogi elzárás	192	1,11	183	1,14	9	0,71
Kényszergyógykezelés	185	1,07	155	0,96	30	2,35
Összesen:	17 343	100,00	16 067	100,00	1 276	100,00

Az elítéltek létszámának és a végrehajtási fokozatok szerinti megoszlásának alakulásáról a fenti táblázat azt mutatja, hogy a fogvatartottak több mint 80%-a jogerősen elítélt, közülük továbbra is a börtön fokozatú büntetést töltők vannak többségben (42,24%). A végrehajtási fokozat szerint a következő legnépesebb csoportot a fegyház büntetést

4 A könnyebb összehasonlíthatóság érdekében – utólagosan számított adatok alapján – a jelzett évekre az adott év zárónapi fogvatartotti átlaglétszámaiból kalkulált átlagtelítettséget szerepeltetjük.

töltők alkotják (27,16%). Utóbbi csoportra vonatkozóan a növekedés tovább folytatódott (a Börtönstatisztikai Szemle korábbi számaiban használt elemzési létszámok szerint 2014: 3 869 fő, 2015: 4 136 fő, 2016: 4 446 fő, 2017: 4 710 fő).

3. táblázat

Ítélet tartama				
	2016. 12. 31.		2017. 12. 31.	
	Fő	%	Fő	%
1 hónapnál rövidebb	39	0,28	49	0,36
1 hónap - 6 hónap	274	2,00	303	2,24
6 hónap - 1 év	949	6,92	875	6,48
1 év - 2 év	2 854	20,80	2 550	18,88
2 év - 3 év	2 090	15,23	2 047	15,15
3 év - 5 év	2 571	18,73	2 558	18,94
5 év - 10 év	3 378	24,62	3 459	25,61
10 év vagy több	1 519	11,07	1 613	11,94
Tényleges életfogytiglan	49	0,35	54	0,40
Összesen:	13 723	100	13 508	100
N.a. ^{5, 6}	429	N.r. ⁷	434	N.r.
Előzetes, első fokú ítéletig ⁸	2 944	N.r.	2 821	N.r.
Előzetes, nem jogerősen elítél ⁹	628	N.r.	580	N.r.
Mindösszesen:	17 724	N.r.	17 343	N.r.

A kiszabott büntetések tartamának tekintetében a legnagyobb csoport az 5-10 évig terjedő szabadságvesztésre ítélték, ezt követik a 3-5 évig, majd az 1-2 évig terjedő szabadságvesztés büntetésre ítélték. Az egy évnél rövidebb ítéleti idők kevésbé jellemzőek.

A kiszabott büntetések tartamának tekintetében a legnagyobb csoport az 5-10 évig terjedő szabadságvesztésre ítélték, ezt követik a 3-5 évig, majd az 1-2 évig terjedő szabadságvesztés büntetésre ítélték. Az egy évnél rövidebb ítéleti idők kevésbé jellemzőek.

5 „N.a.” rövidítéssel jelöljük azon esetek számát, amelyekről nem állt rendelkezésre adat.

6 A FANY rendszer adatai alapján készített gépi leválogatásban nem besorolhatóak azon személyek, akik jogerősen elítéltként lettek befogadva, de ítéletük foganatba vétele az adatszolgáltatás készítésekor éppen folyamatban van.

7 „N.r.” rövidítéssel jelöljük azon eseteket, amelyek a vizsgált szempontból nem relevánsak.

8 Az ítéletek tartamát bemutató táblázat arányszámainak számításakor kizárólag a jogerős ítéleteket tartottuk relevánsnak, így a korábbiakban megjelentettekhez képest nem vettük figyelembe a következő csoportokat: a fiatalokú előzetes első fokú ítéletig és az előzetes első fokú ítéletig.

9 Az ítéletek tartamát bemutató táblázat arányszámainak számításakor nem vettük figyelembe továbbá az előzetes nem jogerős elítélteket és a fiatalokú előzetes, nem jogerősen elítélteket.

4. táblázat

Szuicid cselekmények								
Év		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Fogvatartottak átlagléttszáma		16 203	17 195	17 517	18 042	17 792	18 023	17 944
Öngyilkosság	Fő	9	8	7	6	5	9	4
	Ráta ¹⁰	5,55	4,65	4	3,33	2,81	4,99	2,23
Öngyilkossági kísérlet	Fő	36	34	42	49	41	21	8
	Ráta	22,22	19,77	23,98	27,16	23,04	11,65	4,46

Az öngyilkosságra és öngyilkossági kísérletre vonatkozó fenti számok csak azokat az eseteket jelölik, amelyek mögött valós szuicid krízis áll. A büntetés-végrehajtási intézeteken belüli önkárosítások mögött ugyanis nem feltétlenül áll valós¹¹ „meghalási szándék”. Azok hátterében *feszültség-levezetés* (falc), illetve a *prizonális problémák* által kiváltott (ide tartoznak a helyzeti előnyök megszerzésében motivált „manipulatív” nevezhető) cselekmények is állhatnak.

Az öngyilkossági kísérletek tekintetében 2014-től folyamatos csökkenés tapasztalható mind a konkrét esetszám, mind a fogvatartotti létszámhoz viszonyított ráta tekintetében. A befejezett öngyilkosságok rátája évek óta 2,23 és 5,55 között mozog, amely jóval a nemzetközi átlag alatt marad.

Szakmai fejlődésként, valamint a fogvatartottak hatékonyabb kezelésével kapcsolatos tevékenység hatására pozitívként értékelendő, hogy az öngyilkossági kísérletek számában jelentős csökkenés tapasztalható (2016: 21 eset, 2017: 8 eset), valamint az öngyilkosságok száma is a jelentősen csökkent (2016: 9 eset, 2017: 4 eset).

10 Ráta: 10.000 fogvatartottra jutó érték, arányszám

11 Olyan eseteket értünk valós szuicid krízis alatt, ahol az exploráció, tesztek és egyéb pszichológiai módszerek által közvetlen öngyilkossági veszélyhelyzet mutatható ki.